

14. McGrath, Alister E. *In the Beginning: the Story of the King James Bible*. Hodder & Stoughton, 2011.
15. Moynahan, Brian. *God's Bestseller: William Tyndale, Thomas More, and the Writing of the English Bible-- a Story of Martyrdom and Betrayal*. St. Martin's Press, 2003.
16. Nicolson, Adam, et al. *God's Secretaries the Making of the King James Bible*. Blackstone Audio, 2012.
17. Nielson, Jon, and Royal Skousen. "How Much of the King James Bible Is William Tyndale's?" *Reformation*, vol. 3, no. 1, 1998, pp. 49–74., doi:10.1179/ref_1998_3_1_004.
18. Paisley, Ian R. K. *My Plea for the Old Sword: the Unsurpassable Pre-Eminence of the English Authorized Version (KJV) of the Holy Bible*. Ambassador, 1997.
19. Reeves, Ryan. "Henry VIII, the Reformation, and the First Authorized Bible." *The Gospel Coalition (TGC)*, The Gospel Coalition, 10 Aug. 2016, www.thegospelcoalition.org/blogs/ryan-reeves/henry-viii-the-reformation-and-the-first-authorized-bible/.
20. Ryken, Leland. *The Legacy of the King James Bible: Celebrating 400 Years of the Most Influential English Translation*. Crossway, 2011.
21. Ryken, Leland. *The Word of God in English: Criteria for Excellence in Bible Translation*. Crossway Books, 2003.
22. Schmitt, Charles B., et al. *The Cambridge History of Renaissance Philosophy*. Cambridge University Press, 2009.

Рябуха Т. В., Гостіщева Н. О.

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького*

ПОДОЛАННЯ ЛЕКСИЧНОГО БАР'ЄРУ ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОСТІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Великий тлумачний словник сучасної української мови визначає "мовний бар'єр" як «ускладнення в спілкуванні, пов'язане з незнанням якої-небудь мови» [1, с. 62].

Одним з різновидів мовного бар'єру є лексичний бар'єр. Причини лексичних бар'єрів різні, але найбільш часто зустрічаються лексичні бар'єри, першопричиною яких є банальне незнання слів. За підрахунками лінгвістів, словниковий запас, яким обходиться в повсякденному спілкуванні англомовний європеєць, становить близько тисячі слів. Активний словниковий запас становить приблизно дві-три тисячі слів. Таким чином, для володіння мовою на початковому рівні досить кількох сотень часто вживаних слів. Ось приблизна градація обсягу словникового запасу: (1) до 1500 слів – дозволяє спілкуватися і читати англійську літературу на початковому етапі освоєння мови; (2) до 3000 слів – дозволяє впевнено спілкуватися на побутовому рівні і швидко читати неспеціалізовану англійську літературу; (3) до 5000 слів – передбачає вільне читання англійської преси та англійської спеціалізованої літератури; (4) до 8000 слів – достатньо для всебічного спілкування англійською мовою, читання англійської літератури будь-якого ступеня складності, перегляду телевізійних передач та фільмів англійською мовою [7].

Зрозуміло, ці цифри не можуть бути абсолютними. Активний словниковий запас людини динамічний, він змінюється протягом усього її життя в залежності від того, в якому середовищі живе людина, чим займається, де працює тощо. Тому ті, хто вивчають іноземну мову повинні постійно збільшувати словниковий запас і, насамперед, його активну складову.

Вивчаючи іноземну мову важливо пам'ятати, що в усіх мовах існує велика кількість полісемантичних слів. Так, наприклад, англійське слово "set" має 58 значень як іменник, 126 як дієслово, 10 як прикметник, утворений від діє прикметника. Крім того, англійські слова можуть набувати контекстуальні значення, які будучи не кодифікованими у словниках, можуть стати непереборними бар'єрами під час спілкування. Так, наприклад, слово "job" з базовим значенням "робота" в контексті "at the door of each job his heart shrunk" набуває інше значення, а саме: "установа", "організація" [5].

Морфологічна форма теж може ускладнювати розуміння і розпізнавання англійських слів. Специфіка англійської мови полягає в тому, що морфологічна структура англійських слів, яка має всього декілька флексій, на відміну від української мови не обтяжена морфологічними показниками частин мови, роду, типу відміни або дієвідміни. Так, англійський дієслово "do" у теперішньому невизначеному часі має лише один морфологічний показник "-es" в 3-ій особі однини. (she / he / it – does), в той час як в українській мові дієслово "робити" в теперішньому часі буде мати різні морфологічні показники для 1-ої, 2-ої та 3-ої осіб однини і множини: I do / Я роблю; You do / Ти робиш; He/she/it does / Він/вона/воно робить; We do / Ми робимо; You do / Ви робите; They do / Вони роблять [2].

Складніше з англійськими похідними словами. Необхідно знати основні суфікси і префікси, які використовуються для утворення нових слів, щоб правильно зрозуміти і перекласти ці слова. Так, в англійській мові суфікс "-ist" часто використовується для утворення іменників, які позначають професіоналів, прихильників громадського або наукового напрямку, наприклад: "a specialist" (фахівець), "a naturalist" (натураліст), "an economist" (економіст), "a scientist" (вчений), "a chemist" (хімік), "a moralist" (мораліст). Суфікс "-ian" використовується для утворення іменників, які позначають національність, наприклад: Ukrainian (українець), Russian (росіянин), Bulgarian (болгарин), а префікс "un-" використовується для передачі негативного значення, наприклад, "unpleasant" (неприємний), "unlucky" (нещасливий), "unmake" (руйнувати). Як видно з прикладів, знання специфічних суфіксів і префіксів полегшує ідентифікацію слів англійської мови, тим самим, знижуючи ймовірність виникнення лексичного бар'єру [2].

На нинішньому етапі розвитку англійської мови словоскладення є найбільш продуктивним різновидом англійського словотвору. Слово, утворене таким чином, називають композитом. Існують певні труднощі під час виявлення їх значення, що може привести до виникнення лексичного бар'єру. За типом відносин між компонентами композитів виділяються: (1) ендоцентричні композити, значення яких є сумою значень складових його елементів, наприклад, blackboard (різновид дошки); (2) екзоцентричні композити, значення яких не визначається жодним із його складових елементів, наприклад, "killjoy" означає "зануда" (а не "убивчі веселощі"), а "lazybones" означає "ледар" (а не "ледачі кістки"); (3) композити-додатки (складні утворення з двох основ, які знаходяться у відношенні опозиції); наприклад, "bittersweet" має властивості обох компонентів "sweet" і "bitter" і перекладається як "прикраси і радості" [9].

Ще одна причина виникнення лексичного бар'єру – це явище конверсії, коли під впливом синтаксичного навантаження з однієї частини мови утворюється інша без будь-яких змін у зовнішній формі слова. В англійській мові практично кожне слово може бути трансформовано в іншу частину мови в результаті конверсії. Найбільш поширеною моделлю конверсії є утворення дієслів з іменників, наприклад, "a fiddle" (скрипка) трансформується в "to fiddle" (грати на скрипці). При конверсії дієслово і іменник нічим не відрізняються один від одного, тому визначити, що позначає слово (дію або предмет) можна в основному лише через його синтаксичної функції в реченні, наприклад: (1) підмет: Light is a form of energy; (2) означення: We study light diffusion; (3) присудок: I light a candle [2].

Лексичний бар'єр може виникнути також, коли зустрічаються слова або вирази з прецедентних текстів. У цьому випадку причиною лексичного бар'єру стає відсутність відповідних фонових знань. Найбільш частим випадком такого виду бар'єрів є безеквівалентна лексика, представлена реаліями або термінами. Наприклад, відомо, що страхова, банківська, податкова справа розвивалися в основному в США. Тому такі англійські терміни, як "investment" (інвестиції), "merchandising" (мерчендайзинг), "leasing" (лізинг), "marketing" (маркетинг), "manager" (менеджер) довгий час не мали аналогів в українській мові і, отже, були реальним бар'єром у міжкультурної комунікації [8].

Прецедентні тексти, які містять велику кількість національних реалій, також вимагають попереднього з'ясування їх значення. Для непідготовленого читача або слухача такі лексичні одиниці та словосполучення як "gone with the wind", "the call of the wild", "man Friday" навряд чи можуть бути зрозумілі відразу. Так, наприклад, вираз "gone with the wind" у значенні "безслідно зникнути, канути в минуле" став популярним після публікації роману М. Мітчелл "Віднесені вітром" (англ. «Gone with the Wind»). Вираз "the call of the wild" у значенні "поклик предків" з'явився з легкої руки Дж. Лондона і був використаний в назві його роману «Поклик предків» (англ. «The Call of the Wild»). Вираз "man Friday" з'явився після публікації роману Д. Дефо «Робінзон Крузо» (англ. "Robinson Crusoe"), де використовувався як власне ім'я П'ятниця, а потім став прізвиськом зі значенням "вірний та відданий слуга" [8].

Фразеологізми також можуть стати серйозним бар'єром у міжкультурній комунікації. Одні фразеологізми легко перекладаються, наприклад: "seize the bull by horns" – "взяти бика за роги", а інші потребують пояснення: англійський вислів "between the devil and deep blue sea" може позначати "між двох вогнів", при буквальному переклад "між чортом і глибоким синім морем" [4].

Особливе значення в будь-якій національній мові мають прислів'я та приказки. Під час перекладу того, що є частиною культури одного народу, на мову іншого народу треба враховувати всі особливості тієї чи іншої мови. Наприклад, українець не відразу зрозуміє англійське прислів'я "the pot calls the black kettle", яке буквально може бути перекладене як "горщик обзиває цей чайник чорним". Українським еквівалентом цього прислів'я могло б стати "чия б корова мукала, а твоя б помовчала". Разом з тим, якщо спробувати зробити ще один «зворотний переклад» цього прислів'я англійською мовою, то вийде абсолютно далекий від вихідного англійського прислів'я варіант: "anyone's cow may moo, but yours should keep quite" [4].

Пласт англійської лексики, який має певне стилістичне забарвлення теж може стати лексичним бар'єром. Наприклад, вираз "Show me, please, the geography of the house" слід розуміти як "Покажіть мені, будь ласка, туалет". В даному випадку "the geography of the house" використовується евфемістично замість слова "туалет" [8].

Лексичним бар'єром можуть виступати пароніми – однокореневі слова, близькі за звучанням, але різні за значенням. Наприклад, "specially – especially". Наявність спільного кореня призводить до того, що паронімічні пари можуть частково збігатися за значенням. Це і створює умови для їх плутанини. В реченні "It was absolutely sensible decision" слово "sensible" означає не "чутливий", а "розумний"; "чутливий" – це його паронім "sensitive".

Крім паронімів однієї мови існують так звані міжмовні пароніми, які інакше називаються «хибними друзями перекладача». Це – слова, які однаково звучать у різних мовах, але мають різні значення, наприклад: "sympathy" – це не тільки "симпатія", але й "співчуття"; "virtual" – не тільки "віртуальний", але й "фактичний" [6]. Незнання або недостатнє знання такого пласта лексики може призводити до зриву комунікації.

Ще однією суттєвою причиною виникнення лексичного бар'єру є лексична інтерференція. Лексичною інтерференцією називають втручання лексики однієї мовної системи в іншу, що зазвичай призводить до буквализмів. Наприклад, слово "magazine" означає "ілюстрований журнал", а не "магазин"; "aspirant" – це "офіцер, який має молодше військове звання аспірант", а не "аспірант" [8].

Як бачимо, "за кожним словом стоїть уявлення про світ, зумовлене національною свідомістю, і кожне іноземне слово є відображенням іноземної культури" [3, с. 45]. А тому, проаналізовані нами різні лексичні бар'єри під час міжкультурної комунікації повинні бути відомі викладачам англійської мови, щоб при навчанні студентів вони могли використовувати спеціальні вправи для подолання зазначених лексичних бар'єрів та усунення пов'язаних з ними збоїв комунікації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250000 / [Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К.: "Перун", 2005. – 1728 с.
2. Влахов С., Флорин С. Непереваемое в переводе. – М.: Международные отношения, 1980. – 352 с.
3. Куликова Л. А., Тарасенко Т. В. Діалог культур у теорії міжкультурної комунікації та практиці викладання іноземних мов // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогіка. – 2017. – №18. – С. 42-46.
4. Логвинова В. С., Белан Н. В. Сложности перевода фразеологизмов, пословиц и поговорок с английского языка [Електр. ресурс]. – Режим доступа: http://www.rusnauka.com/10_NPE_2009/Philologia/44374.doc.htm
5. Многозначность английских слов [Електр. ресурс]. – Режим доступа: <http://englishocean.ru/166-mnogoznachnost-anglijskikh-slov>
6. Паронимия как лексическая проблема перевода [Електр. ресурс]. – Режим доступа: <http://fridge.com.ua/2011/09/paronimiya-kak-leksicheskaya-problema-perevoda>

7. Поговорим о словарном запасе иностранного языка [Электр. ресурс]. – Режим доступа: <https://habr.com/post/126189/>

8. Сдобников В. В. Теория перевода. – М.: АСТ: Восток-Запад, 2007. – 448 с.

9. Сизов М. М. Развитие английского газетного заголовка / Обучение научных работников иностранным языкам. – М.: Наука, 1984. – С. 130-141.

Ягільнікі І. О., Денисенко Н. В.

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького*

АНГЛО-УКРАЇНСЬКИЙ ПЕРЕКЛАД СЛІВ-ПІДСИЛЮВАЧІВ

Одним із найважливіших питань сучасного перекладознавства є вирішення проблеми перекладної адекватності, співвідношення смислу вихідного та цільового текстів і мовленнєвих засобів, які виражають цей смисл. У рамках даної проблеми значної ваги набуває питання про відтворення значень емфатичних мовних елементів, які є невід'ємним складником авторської стилістики. Наша робота присвячена дослідженню способів відтворення емфатичності англійських художніх текстів в українському перекладі. Важливість такого дослідження зумовлена необхідністю вирішення як теоретичних, так і практичних проблем художнього перекладу.

Актуальність теми визначається недостатньою вивченістю комунікативного та стилістичного аспектів перекладу. Значне розширення міжнародних культурних зв'язків і потреба у високохудожніх перекладах творів, що передбачає посилену увагу до всіх аспектів вихідного та цільового текстів.

Метою роботи є з'ясування особливостей відтворення лексичних емфатичних засобів англійської мови в українському художньому перекладі та їх цілісний аналіз.

Дослідження проведено на матеріалі англійських художніх творів та їхніх українських перекладів.

Об'єкт аналізу - лексичні емфатичні засоби англійської мови, ужиті в художній літературі, та їх переклади українською мовою.

Предметом дослідження є особливості та прийоми перекладу українською мовою емфатичних засобів в англійських прозових творах.

Оскільки досягнення динамічної еквівалентності в перекладі вимагає добору адекватних мовних засобів, працюючи над першотвором, насиченим словами-підсилювачами, перекладачі повинні чітко уявляти семантичну парадигму того чи іншого лексичного підсилювача та, відповідно, його функцію в певному контексті. Проблема семантичної ідентифікації пов'язана з динамічною природою самої мови і, зокрема, тяжінням до змін у значенні слів, що виражають ступінь певної ознаки, якості, способу чи дії тощо. Так, науковці зазначали, що „слова градації нестабільні, похитні за своєю природою” [2, с. 18]. Звичайно, слова-підсилювачі підпорядковуються загальномовним процесам стабілізації значення, однак не всі його компоненти фіксуються у словниках, що нерідко вимагає від перекладача індивідуальних творчих рішень. Про семантичну нестабільність посилювачів пишуть деякі вчені показуючи це явище на прикладі лексеми *rather*: „ступінь наявності певної ознаки,